

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Прев 1068/2024
18.02.2025. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Миљуш и Татјане Ђурица, чланова већа, у парници тужиоца „PETROVEC“ DOO ZA PROIZVODNJU PRERADU DORADU OTKUP POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA BAČKI PETROVAC, чији је пуномоћник Бранислава Китановић Башић, адвокат у ..., против туженог PREDUZEĆE ZA PROIZVODNJU, GRAĐEVINARSTVO, TRGOVINU I USLUGE „SLOVAN-PROGRES“ DOO SELENČA, чији је пуномоћник Клена Јаворина, адвокат у ..., ради накнаде штете, вредност предмета спора 16.637.489,23 динара, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 1020/24 од 03.10.2024. године, у седници већа одржаној дана 18.02.2025. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДАЈУ СЕ пресуда Привредног апелационог суда Пж 1020/24 од 03.10.2024. године и пресуда Привредног суда у Новом Саду П 198/22 од 27.11.2023. године и списи предмета се враћају првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Новом Саду П 198/22 од 27.11.2023. године, у ставу првом изреке обавезан је тужени да тужиоцу исплати таксативно побројане износе са каматом како је то опредељено у овом ставу изреке, као и да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 1.488.937,00 динара са затезном каматом почев од дана извршности пресуде па до коначне исплате.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 1020/24 од 03.10.2024. године, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена је првостепена пресуда. Одбијен је захтев туженог за накнаду трошкова парничног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужени је изјавио благовремену и дозвољену ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11 ... 10/23 - др.закон) и одлучио да ревизија није основана.

У поступку доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју суд у ревизијском поступку пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је са правним претходником туженог „Слован-Аграр“ ДОО Селенча, водио преговоре ради закључења Споразума о будућој размени непокретности и другој сарадњи, Уговора о купопродаји непокретности и Уговора о пословној сарадњи, а за шта је Уговором о пружању адвокатских услуга од 05.03.2020. године од стране тужиоца ангажован адвокат Миона Делић. Такође, тужилац је ангажовао вештака ради процене вредности непокретности који су били предмет преговора. Такође, тужилац је у том периоду закључио предуговор са друштвом „Агрогрња“ доо ради складиштења робе овог привредног друштва у силосе који су били предмет преговора између тужиоца и правног претходника туженог. Преговори са правним претходником туженог трајали су од марта до краја априла 2020. године, тачније до 29.04.2020. године, када је била заказана овера уговора о купопродаји силоса у власништву правног претходника туженог. Предметни уговори нису закључени јер је правни претходник туженог два дана пре заказане овере уговора тужиоцу тражио средство обезбеђења да ће моћи да исплати купопродајну цену од 800.00,00 евра у складу са уговореном динамиком. Након тога преговори нису настављени, а тужени је предметне силосе продао трећем лицу.

На основу утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови закључују да је тужени без основаног разлога одустао од преговора и тиме тужиоцу проузрокова штету. Образлажу да тужени ни једног тренутка од тужиоца није тражио било каква средства обезбеђења за исплату уговорене купопродајне цене, јер је према наводима законског заступника туженог, АА, законски заступник познавао тужиоца и сматрао је да неће бити проблема са извршењем обавеза у роковима који су несумњиво договорени између странака. Даље се наводи да је утврђено да су састанцима представника парничних странака присуствовали и представници Банке Интезе, који су гарантовали за тужиочеве обавезе и са којима је тужилац требао да закључи уговор о кредиту ради исплате наведене купопродајне цене. Из наведених разлога нижестепени судови налазе да није било разлога да тужени условљава закључење уговора неким додатним средствима обезбеђења, те да је неоснованим одустанком од преговора тужиоцу проузроковао штету која се огледа у трошковима које је тужилац имао за ангажовање адвоката ради заступања тужиоца у току преговора за закључење уговора, затим у трошковима ангажовања вештака за процену вредности имовине која је предмет уговора, а ради добијања кредита од банке и трошковима ангажовања радника тужиоца и сарадника у вези купопродаје силоса и пољопривредне апотеке у Селенчи, што све укупно износи 539.725,62 динара (утврђено вештачењем). Такође, нижестепени судови су становишта да је тужилац претрпео штету и у виду изгубљене добити јер кривицом туженог, тужилац није реализовао посао са привредним друштвом Агрогрња ДОО, која штета је процењена на износ од 15.308.760,49 динара. Из наведених разлога, нижестепени судови су применом одредбе члана 30, 154, 155, 158, 186. и 189. Закона о облигационим односима усвојили тужбени захтев и обавезали туженог да тужиоцу накнади штету као у изреци првостепене пресуде.

Према оцени Врховног суда, нижестепени судови нису правилно применили материјално право због чега је чињенично стање остало непотпуно утврђено.

Наиме, спорни материјалноправни однос тиче се преговора и одговорности за штету која настане услед неоснованог одустанка од преговора. Права и обавезе страна које преговарају уређени су одредбама члана 30. Закона о облигационим односима. Одредбом става 1. прописано је да преговори који претходе закључењу уговора не обавезују и свака их страна може прекинути кад год хоће. Али страна која је водила преговоре без намере да закључи уговор одговара за штету насталу вођењем преговора (став 2.). Одговара за штету и страна која је водила преговоре у намери да закључи уговор, па одустане од те намере без основаног разлога и тиме другој страни произрукује штету (став 3).

Приликом оцене да ли је једна страна водила преговоре у намери да закључи уговор, па одустане од те намере без основаног разлога, неопходно је испитати природу разлога због којих је једна страна одустала од уговора, као и околности које су до тога довеле, водећи рачуна да појам прекида преговора „без основаног разлога“ треба тумачити рестриктивно, с обзиром на принцип утврђен у члану 30. став 1. Закона о облигационим односима, да преговори не обавезују.

У конкретном случају, нижестепени судови нису правилно применили одредбе члана 30. Закона о облигационим односима, због чега нису у потпуности утврђене све чињенице које би довеле до несумњивог закључка да је тужени одустао од преговора без основаног разлога. Ово из разлога што одустајање од преговора због економских разлога као што је сумња у ликвидност друге стране и њену могућност да ће испунити уговорну обавезу како је договорено, само по себи не представља неоснован разлог за одустанак од преговора. Тражење средстава обезбеђења за уредно испуњење финансијске обавезе саставни је део пословне праксе, нарочито код послова велике вредности, без обзира да ли је такав захтев постављен на почетку преговора или у завршној фази, будући да се финансијско стање дужника новчане обавезе може мењати током преговора. Управо је у конкретном случају утврђено да је тужени захтев за обезбеђење обавезе тужиоца поставио у завршној фази преговора, вођен проценом да тужилац неће моћи да исплати другу рату предвиђене цене за купопродају силоса.

Међутим, из утврђеног чињеничног стања, за сада се не може закључити да је такав захтев туженог био неразуман и нецелисходан за реализацију посла нити се поуздано може утврдити ко је у ствари одустао од преговора. Наведене околности су од значаја за правилно пресуђење из разлога што у списима предмета осим исказа сведока и законског заступника тужиоца, нема изведених писаних доказа о постојању било каквих гаранција банке да ће обезбеђивати предметни посао, нити има доказа о захтеву за одобравање кредита и евентуалном позитивном одговору банке, како би слика о извору финансирања предметног посла од стране тужиоца била јаснија. У овом делу нису пресудне чињенице да је тужилац током преговора имао новчана средства на рачуну и робу коју је требало да прода (као доказ тужиоцеве солвентности), из разлога што је сам тужилац истицао да је купопродајну цену требало да исплати из позајмљених (кредит), а не сопствених средстава, што у ситуацији када кредит још увек није одобрен, може створити сумњу у реализацију читавог посла.

Даље, ради правилне примене материјалног права, неопходно је утврдити на који начин су се странке понашале након постављања захтева за обезбеђење новчане обавезе. Чињеница да странке нису приступиле закључењу и овери уговора ради којег

су преговарале, не значи да су преговори тиме окончани. Постављен је нови захтев око чега би требало даље преговарати, па је зато битно подробније испитати да ли су се странке понашале у складу са дужном пажњом и добром пословном праксом у намери да даље преговарају, јер уколико је тужилац остао пасиван и није даље преговарао око испуњења захтева за обезбеђење, питање је онда да ли је тужилац тај који је напустио преговоре због немогућности испуњење тражених услова, или је тужени (и поред позива тужиоца и евентуалног нуђења обезбеђења) прекинуо сваки контакт са тужиоцем изражавајући тиме намеру да напусти преговоре. Овим питањима се првостепени суд није детаљније бавио, а од значаја је за правилну примену одредбе члана 30. став 2. Закона о облигационим односима.

Дакле, за правилно пресуђење неопходно је утврдити ко је заиста прекинуо преговоре, да ли тужилац због тога што је сматрао да је тражење обезбеђења непотребно и шиканозно у датом моменту или пак, тужени, који евентуално није наставио преговоре и поред залагања тужиоца да преговара и удовољи постављеном захтеву за обезбеђење. У сваком случају, „неосновани разлог“ за прекид преговора треба тумачити рестриктивно, нарочито када се у првом плану појављују разлози економске природе.

Поред наведеног, неопходно је напоменути да код накнаде штете због неоснованог одустанка од преговора, оштећени ни у ком случају нема право на накнаду измакле користи. Овакав став Врховни суд заснива на општем правилу из члана 185. став 1. Закона о облигационим односима којим је прописано да је код материјалне штете одговорно лице дужно успоставити стање које је било пре него што је штета настала. Дакле, имовинско стање оштећеног код накнаде штете због неоснованог одустанка од преговора треба бити доведено у оно стање као да преговора није ни било, што се постиже накнадом штете у износу оних трошкова које је оштећени сносио у току, и поводом преговора. На тај начин имовинско стање оштећеног се враћа у стање које је било пре него што је штета настала, а измакла корист коју је евентуално оштећени очекивао да оствари на другој страни, излази из обима одговорности штетника. Такве послове са трећим лицима (током преговора) оштећени предузима на сопствени ризик јер преговори не обавезују, па страна која је неосновано одустала од преговора одговорна је искључиво за стварну штету коју је друга страна претрпела током неуспешних преговора.

Имајући у виду изнете разлоге, нижестепене одлуке због погрешне примене материјалног права не садрже све битне чињенице за правилно пресуђење, због чега је Врховни суд применом одредбе члана 416. став 2. Закона о парничном поступку донео одлуку као у изреци.

У поновном поступку првостепени суд ће утврдити чињенице на које је указано овим решењем и правилном применом материјалног права донети нову одлуку. Такође, првостепени суд ће у зависности од исхода парнице, донети и нову одлуку о трошковима поступка.

**Председник већа – судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић